

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної та методичної
роботи, к. психол. н., професор

_____ О.О.Назаров
“ ____ ” _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність

_____ **261 пожежна безпека**

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

_____ **пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи**

(назва спеціалізації)

Харків 2017 рік

Робоча програма навчальної дисципліни “ Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт ” для здобувачів вищої освіти

за спеціальністю 261 “Пожежна безпека”,
за спеціалізацією «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи»

Розробник доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт,
кандидат технічних наук, доцент В.Г. Аветісян

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

Протокол від. “20” червня 2017 року № 11

Начальник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт
(Лісняк А.А.)

(підпис) (прізвище та ініціали)
“20” червня 2017 року

Схвалено вченою радою факультету оперативно-рятувальних сил

Протокол від “31” серпня 2017 року № 11

Заступник голови вченої ради факультету оперативно-рятувальних сил
А.В. Титаренко

(підпис) (прізвище та ініціали)
“31” серпня 2017 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів 8	Галузь знань <u>1702 “Цивільна безпека”</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів 3	Спеціальність : 261 Пожежна безпека Спеціалізація: пожежогащення та аварійно-рятувальні роботи	Рік підготовки: 2017-2018	
Змістових модулів 3		Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____			
(назва)			
Загальна кількість годин - 240		1-й	2-й
		Лекції	
3 них: аудиторних – 106 самостійної роботи курсанта - 134	Освітній ступінь - магістр	6 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		38 год.	56 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	76
Індивідуальні завдання: 0 год.			
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 106/134.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета дисципліни – вивчення питань Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт та управління підпорядкованими підрозділами при ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха, в тому числі при пожежах. Дисципліна розглядає проблеми та задачі, що виникають у ході організації та виконання аварійно-рятувальних робіт, а також способи та засоби їх рішення.

2.2. Завданням курсу є – вивчення курсантами та слухачами основних закономірностей організації, управління та тактики ведення аварійно-рятувальних робіт.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

:

Знати:

- систему управління гасінням пожеж та ліквідації наслідків НС;
- структуру, завдання, органів управління силами та засобами аварійно-рятувальних служб;
- основні способи та засоби організації управління аварійно-рятувальними роботами при різноманітних аваріях;
- систему оперативної підготовки керівників та підрозділів до дій за призначенням;
- методи оцінки обстановки в осередках ураження;
- принципи управління підрозділами під час ліквідації аварій;
- тактику дій підрозділів ОРС ЦЗ при ліквідації НП та НС.

Вміти:

- оцінювати стан готовності підрозділів до дій за призначенням;
- визначати засади (принципи) та заходи захисту в умовах пожежі;
- оцінювати рівень небезпеки під час виникнення пожеж та НС;
- оцінювати тактичні можливості підрозділів;
- управляти підрозділами під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків НС;
- організовувати та проводити тактичну підготовку з підлеглими підрозділами по підготовці їх до проведення рятувальних робіт;
- аналізувати причини виникнення пожеж та НС..

Оволодіння уміннями, здійснюється в процесі навчання шляхом вивчення матеріалу відповідних змістових модулів.

2.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- здатність планувати оперативні дії з ліквідації аварійних ситуацій та проводити відповідну підготовку підрозділів до їхнього виконання;
- здатність управляти підрозділами під час проведення аварійно-рятувальних робіт .

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт на транспорті

Тема 1.1 Тактика рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті

Типові аварійні ситуації на авіаційному транспорті. Забезпечення безпеки пасажирів при польотах. Тактика ведення аварійно-рятувальних робіт на авіаційному транспорті. Організація пошукових робіт при авіаційних аваріях в аеропорту та за його межами. Організація аварійно-рятувальних робіт на місці аварії.

Тема 1.2 Ліквідація аварій з небезпечними вантажами

Ідентифікація небезпеки вантажу. Організація робіт з локалізації зони аварії. Тактика дій підрозділів при ліквідації аварійної ситуації. Управління підрозділами при проведенні рятувальних робіт з небезпечними вантажами

Тема 1.3. Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт при аваріях на залізничному транспорті

Види та загальний устрій рухомого складу. Організація взаємодії підрозділів ДСНС та Укрзалізниці. Сили та засоби що залучаються до рятувальних робіт. Тактика дій підрозділів при ліквідації аварійної ситуації. Управління підрозділами при проведенні рятувальних робіт.

Тема 1.4. Тактика рятувальних робіт при аваріях на міському транспорті.

Конструктивні особливості автобусів. Стабілізація автобусу на боці. Рятувальні роботи з автобусами на даху та на колесах. Вилучення постраждалих з-під автобусу. Забезпечення безпеки пасажирів під час вилучення постраждалих з-під автобусу. Евакуація постраждалих з салону автобусу який лежить на боці. Особливості АРР на міському транспорті. Управління підрозділами при проведенні рятувальних робіт з автобусами.

Модуль 2. Управління підрозділами під час ліквідації НС техногенного характеру

Тема 2.1. Плани реагування на НС.

Зміст та складання планів реагування.. Організація управління. Розробка заходів режиму підвищена готовність. Розробка заходів режиму надзвичайна ситуація. Розробка планів реагування на НС. Застосування планів реагування на НС.

Тема 2.2. Тактика ведення невідкладних робіт на системах життєзабезпечення.

Характерні аварії КЕС, оперативна обстановка, яка може скластися при аварії. Підготовка сил та засобів до ведення невідкладних робіт. Розгортання сил та засобів, створення органів управління, організація робіт з ліквідації наслідків НС.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Модуль №1: Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт на транспорті.													
Тема 1.1. Тактика рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті	40	2	14	-	-	24							
Тема 1.2 Ліквідація аварій з небезпечними вантажами	36	2	12	-	-	22							
Тема 1.3. Тактика ведення аварійно-рятувальних робіт при аваріях на залізничному транспорті	26	2	12			12							
Тема 1.4. Тактика рятувальних робіт при аваріях на міському транспорті.	34	2	14	-	-	18							
Разом за модулем 1	136	8	52	-	-	76							
Модуль 2													
Модуль 2: Тактика ведення невідкладних робіт на системах життєзабезпечення.													
Тема 2.1. Плани реагування на НС.	10	2	2	-	-	6							
Тема 2.2. Тактика ведення невідкладних робіт на системах життєзабезпечення	94	2	40	-	-	52							
Разом за модулем 2	104	4	42	-	-	58							
Усього годин	240	12	94	-	-	134							

5. Темі лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Тактика рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті	2
2	Тема 1.2 Ліквідація аварій з небезпечними вантажами	2
3	Тема 1.3. Тактика ведення аварійно-рятувальних робіт при аваріях на залізничному транспорті	2
4	Тема 1.4. Тактика рятувальних робіт при аваріях на міському транспорті.	2
5	Тема 2.1. Плани реагування на НС.	2
6	Тема 2.2. Тактика ведення невідкладних робіт на системах життєзабез-	

	печення	
	Разом	12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Тактика рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті	
	ПЗ 1. Типові аварійні ситуації на авіаційному транспорті.	2
	ПЗ 2. Тактика аварійно-рятувальних робіт на авіаційному транспорті.	6
	ПЗ 3. Відпрацювання дій штабу ліквідації НС при авіаційній аварії.	6
	Тема 1.2. Ліквідація аварій з небезпечними вантажами	
	ПЗ 1. Ідентифікація небезпеки вантажу.	2
	ПЗ 2. Тактика ведення невідкладних робіт з локалізації зони аварії	2
	ПЗ 3. Відпрацювання дій штабу при ліквідації НС. з небезпечними вантажами	6
	ПЗ 4. Управління підрозділами при проведенні рятувальних робіт з небезпечними вантажами.	2
	Тема 1.3. Тактика ведення аварійно-рятувальних невідкладних робіт при аваріях на залізничному транспорті	
	ПЗ. 1. Організація взаємодії підрозділів ДСНС та Укрзалізниці.	6
	ПЗ. 2. Відпрацювання дій штабу при ліквідації НС на залізничному транспорті.	6
2	Тема 1.4. Тактика рятувальних робіт при аваріях на міському транспорті.	
	ПЗ 1. Прийоми стабілізації автобусу на боці, на даху, на колесах.	2
	ПЗ.2. Прийоми вилучення постраждалих з-під автобусу (на боці та на даху)	2
	ПЗ.3. Способи евакуації постраждалих з салону автобусу (на боці, на даху, на колесах).	2
	ПЗ.4. Способи евакуації постраждалих з салону автобусу (на боці, на даху, на колесах).	6
	ПЗ. 5. Тактика ведення аварійно – рятувальних робіт при автобусних аваріях (підсумкове заняття).	2
3	Тема 2.1. Плани реагування на НС.	
	ПЗ 1. Розробка плану реагування НС	2
4	Тема 2.2. Тактика ведення невідкладних робіт на системах життєзабезпечення.	
	ПЗ 1. Організація роботи штабу ліквідації НС.	2
	ПЗ.2. Відпрацювання дій штабу при снігових заметах автошляхів	4
	ПЗ.3. Відпрацювання дій штабу при пожежах на арсеналах.	4
	ПЗ.4. Відпрацювання дій штабу при підтопленнях	4
	ПЗ. 5. Відпрацювання дій штабу при аваріях на газопроводах.	4
	ПЗ. 6. Відпрацювання дій штабу при аваріях з руйнуванням будівель.	4
	ПЗ. 7. Відпрацювання дій штабу при аваріях з витоком небезпечних речовин.	4
	ПЗ. 8. Тактика ведення рятувальних робіт із застосування кінологічних розрахунків.	2
	ПЗ. 9. Тактика ведення рятувальних робіт з провалів.	2
	ПЗ. 10. Тактика ведення робіт з вилучення постраждалих з колодязів.	2
ПЗ. 11. Тактика ведення робіт з вилучення постраждалих з ярів.	2	

	ПЗ. 12. Відпрацювання дій штабу при автомобільних аваріях	6
	Разом	94

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Тактика рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті Забезпечення безпеки пасажирів при польотах.. Сили та засоби, що залучаються до пошуково-рятувальних робіт. Тактика рятувальних робіт при аваріях ПС в аеропорті та за його межами Тактичні прийоми гасіння пожеж в ПС. Склад та задачі штабу з організації пошуково-робіт при аваріях з ПС. Організація роботи штабу при аваріях з ПС.	4 4 4 4 4 4
2	Тема 1.2. Ліквідація аварій з небезпечними вантажами Знаки безпеки вантажів. Маркування трубопроводів, цистерн та балонів з небезпечними речовинами. Задачі розвідки та оцінка обстановки при аваріях з небезпечними вантажами. Прийоми та способи локалізації зони аварії з небезпечними вантажами. Тактичні прийоми та способи нейтралізації шкідливих речовин. Склад та задачі штабу ліквідації аварій з небезпечними вантажами. Безпека праці при АРР з небезпечними вантажами.	4 4 3 3 3 3 3
3	Тема 1.3. Тактика ведення аварійно-рятувальних робіт при аваріях на залізничному транспорті Види та загальний устрій рухомого складу залізниці. Сили та засоби що залучаються до рятувальних робіт. Склад та задачі штабу з ліквідації залізничних аварій. Організація роботи штабу ліквідації залізничних аварій.	3 3 3 3
4	Тема 1.4. Тактика рятувальних робіт при аваріях на міському транспорті Конструктивні особливості автобусів. Обладнання для стабілізації положення автобусів. Тактика рятувальних робіт з автобусами на даху та на колесах. Обладнання, що використовується для вилучення постраждалих. Забезпечення безпеки пасажирів під час вилучення постраждалих з-під автобусу. Сортування постраждалих. Визначення черговості евакуації. Тактика ведення рятувальних робіт при аваріях на електротранспорті. Особливості АРР на міському транспорті	2 2 2 2 2 2 2 2
5	Тема 2.1. Плани реагування на НС. Зміст та порядок складання планів реагування на НС. Порядок застосування планів реагування.	4 2
6	Тема 2.2. Тактика ведення невідкладних робіт на системах	

життєзабезпечення	
Оперативна обстановка, яка може скластися при аваріях на КЕС	2
Склад штабу порядок, створення та організація роботи.	2
Розгортання сил та засобів для реагування.	2
Порядок збору та зосередження сил та засобів.	2
Організація дій підрозділів та забезпечення безпеки особового складу.	2
Тактика ведення невідкладних робіт при підтопленнях.	2
Підготовка сил та засобів до ведення невідкладних робіт при підтопленнях.	2
Організація роботи штабу ліквідації аварійних ситуацій при підтопленнях.	2
Тактика ведення невідкладних робіт при аваріях на газопроводах.	2
Підготовка сил та засобів до ведення невідкладних робіт при аваріях на газопроводах.	2
Організація роботи штабу ліквідації аварійних ситуацій при аваріях на газопроводах.	2
Тактика ведення невідкладних робіт при руйнуванні будівель та споруд.	2
Характерні аварії КЕС.	2
Тактика ведення невідкладних робіт при аваріях з викидом НХР.	2
Підготовка сил та засобів до ведення невідкладних робіт при аваріях з викидом НХР	2
Організація роботи штабу ліквідації аварійних ситуацій при аваріях з викидом НХР.	2
Технічні засоби розшуку постраждалих.	2
Забезпечення безпеки праці при вилученні постраждалих з провалів.	2
Способи вилучення постраждалих з глибини завалів.	2
Безпека праці при роботах в загазованих колодязях.	2
Забезпечення безпеки праці при вилученні постраждалих з ярів.	2
Прийоми та способи забезпечення стабілізації автомобілів.	2
Способи деблокування постраждалих з автомобілів.	2
Безпека праці при веденні рятувальних робіт на ДТП.	2
Разом	134

8. Методи навчання

Вивчення дисципліни “Організація аварійно-рятувальних робіт” передбачає проведення лекційних та практичних занять з проведенням виїзних занять, а також самостійну роботу курсантів. Практичні заняття проводяться у спеціально обладнаному класі та навчальному полігоні.

9. Методи контролю

Для оцінки знань курсантів використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом опитування та письмового тестового контролю. У процесі вивчення дисципліни курсанти виконують три модульні контрольні роботи у вигляді практичного завдання. Підсумкова форма контролю – екзамен

10. Розподіл балів, які отримують курсанти (студенти)

для екзамену

Модуль №1	Модуль №2	Модуль № 3	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Т 1.1-1.3	Т 2.1	Т 3.1-3.3	Т.1.1-3.3	100
20	20	20	40	

За кожен модуль курсант повинен отримати не менше 4 поточних оцінок (кожна оцінка становить 5 балів). У випадку коли всі оцінки отримані курсантом **5А**, за рішенням викладача підсумковий модуль зараховується автоматично.

Курсанти та студенти можуть підготовлювати реферати по темам лекцій та доповідати на практичних заняттях. За кожен реферат зараховується максимально 5 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C		
55-64	D		
50-54	E	задовільно	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

11.1. Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (екзамен)

1. Загальний устрій та безпека авіаційного транспорту
2. Інженерні заходи забезпечення безпеки пасажирів.
3. Організація спостереження за безпекою повітряного руху.
4. Сили та засоби які призначені для проведення рятувальних робіт при аваріях на авіаційному транспорті.
5. Організація аварійно-рятувальних робіт за межами аеропорту.
6. Організація аварійно-рятувальних робіт при аварійній посадці в аеропорту.
7. Організація аварійно-рятувальних робіт під час зльоту.

8. Завдання підрозділів ГУ ДСНС при запобіганні та ліквідації аварій з небезпечними вантажами.
9. Можлива обстановка яка може скластися при аваріях з небезпечними вантажами.
10. Задачі розвідки місця аварії з небезпечними вантажами на автомобільному та залізничному транспорті.
11. Порядок оцінки обстановки за даними розвідки місця аварії з небезпечними вантажами на автомобільному та залізничному транспорті.
12. Прийняття рішень на проведення аварійно-рятувальних робіт при аваріях з небезпечними вантажами.
13. Прийоми та способи локалізації зони аварії з небезпечними речовинами.
14. Прийоми та способи ліквідації джерела забруднення небезпечними речовинами.
15. Зміст аварійної картки.
16. Організація аварійно-рятувальних робіт при ліквідації аварій з небезпечними вантажами.
17. Розпізнавання небезпеки. Маркування вантажів.
18. Безпека праці при ліквідації аварій з небезпечними вантажами.
19. Оперативно-тактична характеристика рухомого складу.
20. Відбудовний поїзд. Призначення, склад, порядок застосування.
21. Пожежний поїзд. Призначення, склад, порядок застосування.
22. Початкові дії по ліквідації надзвичайної ситуації на залізничному транспорті.
23. Основні дії по ліквідації надзвичайної ситуації.
24. Управління силами та засобами при ліквідації залізничних аварій.
25. Тактика рятувальних робіт в пасажирських вагонах.
26. Тактика рятувальних робіт в вантажних вагонах.
27. Тактика рятувальних робіт при аваріях цистерн
28. Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт на залізничному транспорті.
29. Організація аварійно-рятувальних робіт при автобусних аваріях (автобус на колесах).
30. Організація аварійно-рятувальних робіт при автобусних аваріях (автобус на боці).
31. Організація аварійно-рятувальних робіт при автобусних аваріях (автобус на даху).
32. Безпека праці при проведенні аварійно-рятувальних робіт на автобусних аваріях.
33. Організація аварійних робіт на системах водопостачання.
34. Організація аварійних робіт на системах каналізації.
35. Організація аварійних робіт на системах газопостачання.
36. Безпека праці при проведенні аварійних робіт на КЕС.
37. Організація розшуку постраждалих в завалах.
38. Особливості кіно логічного розшуку постраждалих.

- 39.Порядок виготовлення стінових проломів та проломів стелі.
- 40.Організація управління аварійно-рятувальними роботами на зруйнованих будівлях.
- 41.Поняття про управління в надзвичайній ситуації.
- 42.Органи управління силами та засобами в при ліквідації надзвичайних ситуацій
- 43.Уповноважений керівник з ліквідації НС.
- 44.Штаб з ліквідації НС.
- 45.Підгрунття для організації управління в умовах НС.
- 46.Планування заходів реагування на НС.
- 47.Інформування та оповіщення в умовах виникнення НС.
- 48.Переведення органів управління сил та засобів у вищі ступені готовності.
- 49.Організація управління силами та засобами в зоні НС.
- 50.Організація взаємодії сил та засобів при ліквідації НС.
- 51.Організація основних видів забезпечення дій у зоні НС.
- 52.Організація безпеки праці при ліквідації НС.
- 53.Пересувний пункт управління склад та вимоги до нього.
- 54.Організація роботи пересувного пункту управління.
- 55.Оперативний склад пункту управління.

11.2. Плани практичних занять

Плани практичних занять наведені у **додатку 1** до цієї програми.

11.3. Завдання для самостійної роботи курсантів

Завдання для самостійної роботи слухачів наведені у методичному матеріалі «Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт».

11.4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

Матеріали до контрольних робіт заочної форми навчання наведені у **додатку 2** до цієї програми.

11.5. Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань

Пакет ККР для перевірки знань наведений у **додатку 3** до цієї програми.

12. Рекомендована література

Базова

1. Кодекс цивільного захисту України, 2014
2. Організація аварійно-рятувальних робіт на авіаційному транспорті - Харків:, 2012 с.106
3. Аветисян В.Г. Сенчихін Ю.М. Рятувальні роботи при ліквідації НС ч. 1 – К.: «Основа», 2006 с.239;
4. Ульф Бьєрнстиг, Рольф Нурдх, Ивонн Несман. Спасательные работы при масштабных автобусных авариях. - Университет Умео, г. Умео Швеция, 2006 с. 73;

5. Ю.Ю.Камерер, А.Е.Харкевич. Аварийные работы в очагах поражения. – М.: Энергоатомиздат, 1990.
6. Брендон Моррис Технологии HOLMATRO для аварийного крепления и подъема www.holmatro.com, с. 98;
7. Ю.О. Куліш Організація аварійно-рятувальних робіт при надзвичайних ситуаціях на залізничному транспорті: Практичний посібник. – Харків 2008, с. 65
8. В.Г. Аветісян Організація аварійно-рятувальних робіт на зруйнованих будівлях. Практичний посібник. - Харків: АЦЗУ МНС України, 2004.-71

Допоміжна

1. В.Г.Аветісян, А.И.Хяникийнен и др. Тушение пожаров и выполнение аварийно-спасательных работ при химических заражениях: Учебное пособие / под ред. Дзюндзюка Б.В. –Х.: ХИПБ МВД Украины, 1998, -123 с.
2. Приемы работы с аварийно-спасательным инструментом и снаряжением. Методические указания для курсантов по специальности «Пожарная безопасность» /Составители: В.Г.Аветісян, А.И.Хяникийнен и др. –Х.: ХИПБ МВД Украины, 1997. –55 с.
3. Учебник спасателя, под общ. ред. Ю.Л. Воробьева . - 2-е изд., перераб. и доп. . - Краснодар : Сов. Кубань, 2002 . - 528 с.
4. Ю.О. Куліш Організація аварійно-рятувальних робіт при дорожно-транспортних пригодах: Практичний посібник. – Харків 2009, с. 79.
5. Шойгу С.К., Кудинов С.М., Неживой А.Ф., Ножевой С.А., под общей редакцией Воробьева Ю.Л Учебник спасателя МЧС России в 1997 год.
6. Наказ МНС України 07.05.2007 р. № 312 Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України
7. Наказ МВС України № 601 від. 01.09.2009 Про затвердження Положення про організацію службової підготовки особового складу органів і підрозділів цивільного захисту
8. Л.Г. Лучанский. Библиотека экстремальных ситуаций (справочно – методический сборник №15). – М.: Аэрогеоглогия, 1999–94 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.dsns.gov.ua/>
2. <http://nuczu.edu.ua/>
3. <http://edu-mns.org.ua/ukr/>

Укладач:

доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт,
к.т.н., доцент

В.Г. Аветісян

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПОЖЕЖНОЇ ТАКТИКИ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт»

Укладач:
доцент кафедри пожежної тактики та
аварійно-рятувальних робіт,
к.т.н., доцент В.Г. Аветісян
“ ____ ” _____ 201_ р.

(Додано методичні розробки на ПЗ)

Харків, 201_

КАФЕДРА ПОЖЕЖНОЇ ТАКТИКИ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

Методичні вказівки і тематика контрольних робіт
заочної форми навчання
з дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт»

Укладач:
доцент кафедри пожежної тактики та
аварійно-рятувальних робіт,
к.т.н., доцент В.Г. Аветісян
“ ___ ” _____ 201_ р.

Харків, 201_

А. Основні положення виконання контрольних робіт

Контрольні роботи №1, №2 та №3 з дисципліни «**Організація аварійно-рятувальних робіт**» виконуються у відповідності до методичних вказівок.

Модуль №1 – Контрольна робота №1 «Ліквідація аварій з небезпечними вантажами».

Модуль №2 – «Контрольна робота №2 «Організація рятувальних робіт при автобусних аваріях»»

Модуль №2 – Контрольна робота №2 «Розробка плану реагування на надзвичайні ситуації».

Контрольні роботи курсантами виконуються на комп'ютерах за відповідною комп'ютерною програмою, яка сама проводить тестування та оцінювання рівня знань курсантів.

Б. Титульний лист контрольної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

Контрольна робота №____
з дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт»

Варіант – ____

Виконана слухачем
групи _____

_____

підпис
« ____ » _____ 201_

Відмітка: _____
Перевірив Аветісян В.Г..

_____

підпис
« ____ » _____ 201_

Харків, 201_

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПОЖЕЖНОЇ ТАКТИКИ ТА АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань